

Інноваційні педагогічні підходи адаптації переміщених українських дітей до нового освітнього середовища

*Карпенко Олена Георгіївна¹, Ворощук Оксана Дмитрівна²,
Ковальська Катерина Володимирівна³*

Опубліковано	Секція	УДК
02.04.2025	Освіта/Педагогіка	37.02:37.091.3- 054.7(477)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15127452>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Статтю присвячено виокремленню та аналізу інноваційних педагогічних підходів, реалізація яких сприяє адаптації та інтеграції переміщених українських дітей до нового освітнього та соціального середовища. Окреслено спектр результативних педагогічних стратегій та можливостей їх практичного застосування. Розширено перспективи подальших досліджень у межах зазначеної проблематики. У статті проаналізовано особливості адаптації українських дітей, які переїхали, до нового освітнього середовища. Виявлено ключові виклики та фактори, що прямо впливають на їх інтеграцію в освітній процес. Окреслено роль новаторських педагогічних підходів у процесі адаптації, досліджено сучасні методи та стратегії сприяння ефективному залученню переміщених дітей до навчання. Вивчено досвід закладів освіти, які успішно впроваджують адаптаційні програми для дітей з-поміж переміщених осіб. Здійснено аналіз психолого-педагогічних аспектів підтримки дітей у процесі адаптації. У статті виокремлено основні чинники, які позитивно впливають на адаптацію та розвиток дітей у новому оточенні, а також проаналізовано можливості подальшого покращення цих методів. Виявлено, що в сучасних реаліях, коли велика кількість людей вимушено змінює місце проживання через війну, питання адаптації українських дітей до нових шкіл стає вкрай актуальним. Особливо важливим є застосування соціально-емоційного навчання, наставництва та менторства, що полегшує соціальну адаптацію. Окрему увагу зосереджено на ролі вчителів та психологів у процесі соціокультурної інтеграції школярів і на потребі покращення їх кваліфікації з питань роботи з дітьми, які зіткнулися зі стресом. Дослідження висвітлює значення технологій в освіті, особливо завдяки онлайн-ресурсам та інтерактивним матеріалам, що сприяють навчанню в змішаному або віддаленому форматах. Висновки цього дослідження можуть бути корисні для розроблення майбутніх стратегій розвитку освіти в Україні та світі, а також

¹ доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи, факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6715-2899>.

² кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, педагогічний факультет, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0835-544X>.

³ кандидат історичних наук, доцент кафедри екології, географії і методики навчання, факультет природничої освіти, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3288-0121>.

для педагогів, соціальних працівників, освітніх закладів та державних органів, які займаються адаптацією переміщених дітей.

Ключові слова: педагогічні інновації, менторство, психологічна підтримка, освітні технології, освітнє середовище, соціальна інтеграція, адаптація переміщених дітей.

Innovative pedagogical approaches to the adaptation of displaced Ukrainian children to the new educational environment

Annotation. The article is devoted to the identification and analysis of innovative pedagogical approaches, the implementation of which contributes to the adaptation and integration of displaced Ukrainian children into a new educational and social environment. The range of effective pedagogical strategies and possibilities of their practical application is outlined. The prospects for further research in this area are expanded. The article analyses the peculiarities of adaptation of Ukrainian children who have moved to a new educational environment. The key challenges and factors affecting their integration into the educational process are identified. The role of innovative pedagogical approaches in the adaptation process is outlined. Modern methods and strategies for promoting the effective involvement of displaced children in education are investigated. The experience of educational institutions successfully implementing adaptation programs for displaced children is studied. The psychological and pedagogical aspects of supporting children in the adaptation process are analyzed. The article highlights the main factors that positively affect the adaptation and development of children in the new environment and analyses the possibilities for further improvement of these methods. It is found that in modern realities, when many people are forced to change their place of residence due to war, the issue of adaptation of Ukrainian children to new schools is becoming extremely important. It is especially important to use socio-emotional learning and mentoring, which facilitates social adaptation. Particular attention is paid to the role of teachers and psychologists in the process of socio-cultural integration of schoolchildren and the need to improve their skills in working with children who have faced stress. The study highlights the importance of technology in education, especially through online resources and interactive materials that facilitate learning in blended or remote formats. The findings of this study may be useful for the development of future strategies for the development of education in Ukraine and globally, as well as for teachers, social workers, educational institutions, and government agencies involved in the adaptation of displaced children.

Keywords: pedagogical innovations, mentoring, psychological support, educational technologies, educational environment, social integration, adaptation of displaced children.

Вступ

Повномасштабна війна на території України стала головною причиною масового переміщення громадян, серед яких особливо вразливою категорією стали діти шкільного віку. Вони змушені інтегруватися до нових соціально-культурних та освітніх умов у межах країни та за кордоном. Втрата звичного способу життя спричинила ризик для психічного здоров'я в дітей. Пережитий досвід травматичних подій, пов'язаних із загрозою життю та здоров'ю, сценами жорстокості та насильства, вимушеною міграцією і розлукою з рідними, перебуванням під окупацією та обстрілами, може спричинити появу симптомів посттравматичного стресового розладу, порушень поведінки, емоційної та когнітивної сфер [1]. Часто спостерігаються труднощі в навчанні, зокрема втрата мотивації, зниження рівня академічної успішності, та проблеми з адаптацією до нових умов життя, оскільки негативними наслідками пережитих травматичних подій є погіршення пам'яті, уваги, мислення, вербального та соціального функціонування [2]. Підвищений рівень тривожності, відчуття страху можуть ускладнити здатність дітей

зосереджуватися на освітньому процесі [3]. Причиною втрати зацікавленості до навчання може стати емоційне виснаження, почуття ізольованості, зміна мовного середовища (у випадку виїзду за межі України), адаптація до нових навчальних програм та методів викладання, труднощі в налагодженні контактів з однолітками [4]. Соціальна адаптація дітей часто ускладнюється збільшенням ризику виникнення психологічних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні, потребою в налагодженні мережі підтримки з боку педагогів та учнів, негативними відчуттями дітей («я чужий») у новому середовищі [5].

З огляду на перелічені виклики перед закладами освіти вкрай важливою постає потреба у впровадженні якісно нових педагогічних підходів, створенні умов для психологічної підтримки переміщених дітей, що сприятиме ефективній та швидкій адаптації до нового освітнього середовища, а отже, підвищенню рівня навчальної успішності [6]. Важливою при цьому є реалізація гнучких особистісно орієнтованих навчальних стратегій, психолого-педагогічного супроводу, інтеграційних інклюзивних практик та механізмів застосування цифрових технологій, що здатна підвищити результативність концепції індивідуальної підтримки кожного здобувача освіти відповідно до його потреб [7]. Загалом, ключовими напрямками організації навчальної діяльності стають емоційна та когнітивна підтримка, соціальна адаптація, психологічна безпека, індивідуальна допомога [8].

Варто зазначити, що в разі організації фахової роботи з дітьми – вимушеними переселенцями слід зосередитися не лише на наданні системної допомоги для підвищення адаптивності до нового середовища, а й урахувати складність життєвої ситуації кожної окремої переміщеної сім'ї [9]. Також переміщені діти незалежно від того, чи потребують вони негайного психологічного втручання, однозначно відчують необхідність у підтримці, що підвищує їх впевненість у здатності впоратися з тими складними обставинами, що склалися [10].

Гарантія безперервності освітнього процесу для переміщених дітей, забезпечення їх соціалізації, емоційної стабільності та розвитку ключових знань, умінь і навичок детермінується здатністю сучасної освітньої системи адаптуватися до змінюваних умов сьогодення [11]. Водночас нагальною залишається необхідність покращення якості освіти через забезпечення доступу до цифрових інструментів навчання для всіх, незалежно від місця проживання та фінансових можливостей, що своєю чергою сприятиме адаптації освітніх програм до реалій цифрового світу, а отже, і розширенню можливостей навчання [12].

Окрему увагу варто приділити адаптації переміщених дітей з особливими освітніми потребами [13]. Вагома роль у формуванні належного інклюзивного простору для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в умовах війни належить розвитку емоційного інтелекту вчителя. Емоційна вправність педагогів дозволяє не лише підвищити продуктивність освітнього процесу, але й надати психологічну підтримку дітям, котрі потерпають від кризових обставин [14].

Вивчення інноваційних педагогічних практик у цьому випадку є надзвичайно важливим, адже воно сприяє пошуку дієвих шляхів подолання освітніх перешкод, з якими стикаються переміщені діти, а також допомагає створити безпечне та сприятливе освітнє середовище [15].

Мета статті – здійснити аналіз сучасних інноваційних підходів до адаптації переміщених українських дітей до нових освітніх умов; окреслити спектр результативних педагогічних стратегій та можливостей їх практичного застосування; розширити перспективи подальших досліджень у межах зазначеної проблематики.

Завдання статті зосереджені на аналізі особливостей адаптації українських дітей, які переїхали, до нового освітнього середовища; виявленні ключових викликів та

факторів, що прямо впливають на їх інтеграцію в освітній процес; оцінюванні ролі новаторських педагогічних підходів у процесі адаптації; дослідженні сучасних методів і стратегій сприяння ефективному залученню переміщених дітей до навчання; вивченні досвіду закладів освіти, які успішно впроваджують адаптаційні програми для дітей з-поміж переміщених осіб; аналізі психолого-педагогічних аспектів підтримки дітей у процесі адаптації; окресленні перспектив подальших досліджень та рекомендацій щодо покращення адаптаційних програм.

Матеріали та методи

Для досягнення поставленої мети і розв'язання завдань дослідження робота проводилася в кілька етапів із застосуванням комплексу методів. На першому етапі здійснено детальний підбір та аналіз актуальних наукових джерел із проблематики дослідження. Другий етап полягав у вивченні, аналізі, синтезі, порівнянні та узагальненні отриманих даних. За допомогою методів рефлексивного та експертного оцінювання на третьому етапі було здійснено узагальнення отриманих результатів і запропоновано рекомендації для подальшого покращення адаптаційних можливостей переміщених дітей в умовах здобуття освіти.

Результати

Розв'язання завдання адаптації переміщених українських дітей до нового освітнього простору вимагає комплексного підходу. У цій ситуації наставництво та менторство є тими важливими засобами для підтримки дітей, які допомагають їм при звичаїтись, удосконалити вміння та повернути віру в себе. Наставник або ментор є досвідченою людиною, котра, здійснюючи комплексну підтримку, здатна допомогти окремому здобувачу освіти чи групі дітей зі складнощами в навчанні в особистісному розвитку та набутті адаптивності. Зазвичай наставництво є більш формальним та структурованим форматом підтримки, що передбачає функціонування наставника в ролі вчителя. Він допомагає дитині долати труднощі та сприяє легшому освоєнню навчального матеріалу. Менторство передбачає більш довготривалий та ґрунтовний супровід, в основі якого – емоційна підтримка, розвиток необхідних навичок, а також допомога у вибудовуванні життєвої перспективи. Такий підхід має значні переваги в організації освітнього процесу переміщених дітей (табл. 1).

Таблиця 1

Важливі аспекти запровадження наставництва та менторства для підвищення адаптивності до нових освітніх умов

Основні напрями	Особливості діяльності
Адаптація до нового соціального та освітнього середовища	Ментори допомагають дітям відчувати себе впевненіше в новому просторі освіти
Подолання мовних бар'єрів	Наставники можуть організовувати додаткові заходи для вивчення мови країни, в якій вони перебувають
Емоційна підтримка	Діти, що пережили вимушене переселення, здатні відчувати стрес і тривожність. Ментор допомагає знайти шляхи проживання емоційних станів

Розвиток академічних навичок	Індивідуальні уроки з наставниками підвищують успішність і сприяють адаптації до навчання
Формування соціальних зв'язків	Наставники й ментори полегшують інтеграцію дітей в нову спільноту, підтримуючи їх у пошуку друзів та заохочуючи до участі в спільних заходах
Ефективні методи запровадження менторства та наставництва	
Індивідуальні заняття	Регулярні системні зустрічі наставника з дитиною для обговорення труднощів і пошуків прогресивних рішень
Групові зустрічі	Створення навчальних та соціальних груп для обміну досвідом і співпраці в навчанні
Культурна інтеграція	Віртуальні консультації та освітні онлайн-платформи для надання дистанційної допомоги
Підтримка онлайн	Спільні події, відвідини цікавих місць, гуртки за уподобаннями, що зможуть допомогти дітям пізнавати нове культурне оточення

Джерело: авторське узагальнення на основі аналізу даних [16].

Ефективно здійснювати наставництво та менторство можуть: педагоги, які мають значний досвід у роботі з дітьми; психологи, соціальні працівники та волонтери; учні старших класів або здобувачі вищої освіти, які пройшли курси підготовки з наставництва; представники місцевої влади або діаспори, що виявляють готовність і бажання сприяти адаптації переміщених дітей.

Важливе значення для сприяння особистісному зростанню здобувачів освіти, підвищення їх психологічної стійкості, розвитку емпатії та соціальної свідомості відіграє запровадження механізмів соціально-емоційного навчання, а саме: вдосконалення процесу розвитку навичок, необхідних для ефективної взаємодії з іншими людьми, управління емоціями, прийняття відповідальних рішень та формування здорових стосунків. Це досить ефективна практика для покращення комунікативних навичок, емоційної грамотності та загальної якості життя, яку впроваджують у школах, університетах, робочих колективах та соціальних групах. Основними компонентами соціально-емоційного навчання є п'ять ключових компетенцій [17]: самоусвідомлення (сприйняття власних емоцій, міркувань і відчуттів, розуміння переваг та недоліків, розвиток впевненості в собі); саморегуляція (керування емоціями й поведінкою, контроль імпульсів і стійкість до стресу, визначення цілей і відповідальність за власні дії); соціальна свідомість (емпатія і здатність розуміти почуття інших, обізнаність щодо соціальних норм та правил, шанобливе ставлення до культурного розмаїття); навички взаємодії (дієве спілкування й уважне слухання, взаємодія та командна робота, розв'язання суперечок мирним способом); відповідальне прийняття рішень (оцінювання результатів власних вчинків, моральне мислення та зважання на потреби інших, ухвалення зважених і відповідальних рішень).

Загалом, соціально-емоційне навчання справляє великий вплив на особистий розвиток та досягнення людини в житті. Дослідження свідчать, що здобувачі освіти, які беруть участь у програмах соціально-емоційного навчання, показують вищі результати

в навчанні, краще контролюють свої емоції та рідше мають проблеми з поведінкою [18]. Також спостерігається поліпшення ментального здоров'я, зокрема зменшення рівня стресу, тривоги й депресії; ефективна комунікація, розвиток навичок активного слухання та співчуття; покращення академічних показників; зміцнення соціальних зв'язків, особливо створення здорових дружніх відносин; зменшення рівня конфліктів, зокрема здатність розв'язувати проблеми без агресії. Вагоме значення має запровадження програм емоційної обізнаності для розвитку навичок самоконтролю, співпереживання та соціальної взаємодії; функціонування груп підтримки та індивідуального менторства; організація арт-терапії, ігрової терапії та музикотерапії для зменшення рівня стресу.

Використання цифрових технологій у навчанні переміщених осіб показує добрі результати в підвищенні їх адаптивності до нових освітніх умов. Цифрові засоби стають джерелом навчання, отримання нових відомостей та психологічної допомоги. Вони сприяють надолуженню прогалин у навчанні, входженню в нове оточення і позитивно впливають на емоційний стан. Зазначимо основні онлайн-ресурси та їх переваги (табл. 2).

Таблиця 2

Використання цифрових технологій для адаптації переміщених українських дітей у новому освітньому середовищі

Платформи для навчання	
Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams	Використовуються для організації освітнього процесу та забезпечують доступ до матеріалів, відеоуроків і тестів
Khan Academy, Coursera, EdX	Сприяють опануванню додаткових знань з різних дисциплін
Всеукраїнська школа онлайн	Допомагають у налагодженні навчальної програми та адаптації до змінюваних умов
Платформи дистанційного навчання	Дозволяють отримати доступ до навчальних матеріалів, незалежно від місця перебування; забезпечують безперервне навчання у форматі відеоконференцій
Мобільні додатки	
Duolingo, LingQ	Допомагають у вивченні мов
GeoGebra, Photomath	Покращують знання з математики
Epic, Bookmate, Librarius	Надають доступ до необхідних матеріалів
Віртуальна та доповнена реальність	
Kahoot, Quizizz, LearningApps	Інтерактивні вікторини та ігрові завдання сприяють засвоєнню нового матеріалу в доступній формі

Minecraft: Education Edition	Навчальні симуляції допомагають розвивати критичне мислення та навички командної роботи
VR- та AR-технології	Дозволяють використовувати потенціал віртуальних лабораторій, відвідувати історичні екскурсії, моделювати реальні ситуації
Віртуальні екскурсії школою та містом	Дозволяють попередньо ознайомитися з новою місцевістю та культурним середовищем
Симулятори соціальних ситуацій	Дозволяють розвивати навички спілкування, розв'язання конфліктів та самостійності
Платформи для комунікації	
Моя школа, NZ.UA, eDiary	Електронні щоденники, що забезпечують зв'язок між учнями, батьками та вчителями, сприяють відстеженню успішності та виконання завдань
Групи в Telegram, Viber, WhatsApp	Забезпечують швидку комунікацію між учнями та вчителями, обмін необхідним матеріалом, забезпечення підтримкою
Доступ до психологічного супроводу	
Replika, Mindly, Calm, Headspace	Чат-боти та застосунки для підтримки ментального самопочуття допомагають дітям долати наслідки стресу, розвивати емоційний інтелект і підтримувати мотивацію до навчання
Янголи поруч, STOP Panic, Tell Me	Платформи психологічної підтримки надають анонімну допомогу дітям, котрі зазнали руйнівних наслідків травматичних подій

Джерело: авторське узагальнення на основі аналізу даних [20]

Цифрові технології дозволяють адаптуватися шляхом надання доступу до освіти незалежно від місця проживання, соціалізації за допомогою онлайн-комунікації, забезпечення якісної та безплатної психологічної підтримки, підвищення мотивації за допомогою гейміфікації освітнього процесу. Серед основних викликів цифровізації освіти варто виокремити: відсутність доступу до мережі Інтернет, високий рівень емоційної напруги та низька цифрова грамотність. Розв'язати такі проблеми можна за допомогою проведення навчальних курсів для дітей і батьків, продовження функціонування онлайн-платформ з надання психологічної підтримки, розширення можливостей застосування мобільних шкіл та онлайн-додатків. Головними напрямками покращення психологічного комфорту здобувачів освіти в умовах онлайн-навчання залишаються оптимізація технологій, підтримка у сфері ментального здоров'я, соціальна допомога та взаємодія, налагоджена система якісного оцінювання, стратегії мотивації та гарантування безпеки, дотримання конфіденційності [19].

Свою ефективність у процесі адаптації переміщених українських дітей до нових освітніх умов доводить також модель змішаного навчання (blended learning). Така форма освіти поєднує традиційні умови заняття в класі з елементами онлайн-навчання. Перевагами змішаного навчання є можливість дотримання принципів доступності та гнучкості, безперервності освіти, психологічної підтримки та соціалізації, персоналізованості навчання та мовної інтеграції. Значним плюсом змішаного навчання є можливість пристосувати швидкість і графік навчання до вимог і потреб конкретної дитини. Переміщені діти шкільного віку здатні продовжувати навчання та бути на зв'язку навіть під час тимчасового проживання в інших областях чи країнах. Поєднання онлайн-навчання з очними заняттями в школах чи освітніх закладах допомагає здобувачам освіти звикнути до нових обставин та встановлювати зв'язки з однолітками; підлаштовувати навчальні матеріали до рівня знань та мовних особливостей учнів, що є вкрай важливим для дітей, які переходять до шкіл з іншими програмами навчання [21]. Важливою є увага уряду та освітніх установ до розвитку таких моделей задля забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей.

Аналіз актуальних наукових досліджень показав, що досвід роботи міжнародних шкіл з переміщеними дітьми вартий для застосування в Україні. Свою діяльність такі школи вибудовують для дітей, що постраждали і внаслідок воєнних дій, і політичних криз, і економічних труднощів.

Закордонні методи спираються на інклюзивність, психологічну підтримку, адаптацію навчальних планів та створення безпечного простору для всіх школярів. Україна, яка зіткнулася з масовим внутрішнім переміщенням населення внаслідок війни, може застосувати ці підходи для результативної інтеграції дітей-переселенців у систему освіти (табл. 3).

Таблиця 3

Основні напрями роботи міжнародних шкіл для забезпечення результативного навчання переміщених дітей

Напрями	Міжнародний досвід	Рекомендації для України
Персоналізован а психосоціальна підтримка	Методи психосоціальної підтримки: заняття проводять психологи та соціальні педагоги; функціонування дружнього та безпечного середовища; застосування форм емоційної розрядки та арт-терапевтичних технік	Розширення масштабу схожих практик. Розвиток мережі шкільної психологічної служби з досвідом надання допомоги дітям, що пережили травматичний досвід війни
Забезпечення гнучкості навчальних планів	Адаптування планів навчання: застосування дистанційного навчання для дітей, не здатних фізично долучатися до шкільного середовища; курси для інтеграції з місцевою культурою та мовою; програми прискореного опанування пропущеного матеріалу	Розширення доступу до онлайн-освіти для дітей, що залишилися на тимчасово окупованих територіях. Запровадження перехідних класів для надолуження навчального матеріалу
Підтримка рідної мови і створення	Функціонування двомовних програм навчання для поступової адаптації та	Популяризація курсів української мови та культури серед дітей, які

системи багатомовної освіти	збереження власної ідентичності, наприклад у Канаді та Німеччині	попередньо навчалися іншими мовами
Підготовка педагогічних кадрів	Тренінгові програми для педагогів: опанування методів роботи з дітьми, що пережили травматичний досвід; нові техніки інклюзивної освіти; механізми інтеграції інтерактивних методів викладання	Масштабування освітніх програм для вчителів з опанування нових інструментів роботи з дітьми, які пережили досвід травматичних подій
Налагодження співпраці між громадою та батьками	Функціонування спеціальних центрів підтримки переміщених родин: надання юридичної та психологічної допомоги; допомога в адаптації та інтеграції до нового суспільного середовища	Створення при школах громадських центрів, що надають допомогу з адаптації до нових умов дітям та їхнім сім'ям

Джерело: авторське узагальнення на основі аналізу даних [22; 23].

У роботі з переміщеними дітьми українські фахівці спираються на особистий досвід, а також упроваджують напрацювання світової практики. Однак із появою все нових викликів такі підходи потребують подальшого вдосконалення. Пріоритетними напрямками дослідження залишаються підвищення кваліфікації педагогів з урахуванням проблем сьогодення, змістове оновлення освітніх програм, співпраця громади із закладами освіти для надання психологічної та соціальної підтримки. Застосування міжнародного досвіду допоможе створити гнучку, інклюзивну та результативну систему освіти, що здатна відповідати на виклики, спричинені війною.

Висновки

Комплексний підхід до адаптації переміщених українських дітей до нового освітнього середовища вимагає вивчення додаткових аспектів цього складного та багатовекторного процесу освітянами, психологами, батьками та суспільством загалом. Поєднання принципів інклюзивного, цифрового та особистісно орієнтованого підходів підвищує ефективність інтеграції переміщених дітей до нових умов освітнього процесу. Ключовими факторами успішної адаптації вказаної категорії здобувачів освіти є запровадження практики соціально-емоційного навчання, менторства та наставництва, що сприяє розвитку їх самостійності, впевненості у власних силах та розширює межі соціальної взаємодії. Інклюзивні освітні практики сприяють створенню атмосфери, де кожна дитина відчуває себе затишно й захищено, незважаючи на свій попередній освітній досвід. Важливою частиною адаптації є також психологічна підтримка, яка передбачає арт-терапію, індивідуальні консультації та групові зустрічі, що спрямовані на боротьбу зі стресом і тривожністю. Ключовою в цьому процесі є роль педагогів, оскільки саме рівень їх кваліфікації та підготовки до роботи із зазначеною категорією дітей безпосередньо впливає на ефективність інтеграційних заходів. Підвищення професійності освітян, зокрема завдяки спеціальним тренінгам і курсам, дає їм змогу краще усвідомлювати потреби дітей-переселенців та формувати сприятливі умови для їх навчання.

Головним інструментом для адаптації стали цифрові технології, котрі гарантують доступ до освітніх матеріалів, допомагають індивідуалізувати процес навчання і дають

змогу здобувачам освіти підтримувати контакт із попереднім навчальним простором. Застосування онлайн-платформ, інтерактивних матеріалів і дистанційного навчання дозволяє знизити рівень стресу та забезпечити безперервність освітнього процесу. Отже, інноваційні педагогічні методи для адаптації переміщених дітей мають комплексний вигляд і спираються на взаємодію педагогіки, психології та технологій. Запропоновані методики та стратегії можна ефективно застосовувати не тільки в Україні, а й у контексті закордонних закладів освіти, де проблеми інтеграції дітей-біженців теж є на часі.

Перспектива подальших досліджень полягає в необхідності вивчення методик інтеграції та міжкультурного діалогу, зокрема використання проєктного навчання для взаємодії переміщених дітей та місцевих учнів; формування толерантного освітнього простору через спільні культурні та творчі проєкти; підходи до збереження рідної мови і культури в умовах нової освіти. Недостатньо дослідженими також залишаються: питання особливостей партнерства між школами, громадами та громадськими організаціями; роль громадських ініціатив у підтримці освітнього процесу дітей-переселенців; взаємодія між учителями, батьками та місцевими громадами для успішної адаптації; міжнародні грантові програми як ресурс для підтримки інтеграційних ініціатив.

Список використаних джерел

1. Кудінова М., Єременко А. Психоемоційний стан дітей-біженців: теоретичний аналіз проблеми. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кам'янець-Подільський, 21-22 трав. 2024 р. Кам'янець-Подільський: НРЗВО КПДІ, 2024. С.274-277. URL: <https://kpd.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/Materialy-VIII-Mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi.pdf#page=274> (дата звернення: 18.01.2025)
2. Чернова В. Психологічна підтримка дітей і підлітків в умовах війни. *Розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи*: матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф., м. Гамбург, 4–7 бер. 2025 р. Гамбург: International Science Group. 2025. С. 279-285. URL: <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/71287/1/%D0%93%D0%90%D0%9C%D0%91%D0%A3%D0%A0%D0%93.%D0%93%D0%95%D0%A0%D0%9C%D0%90%D0%9D%D0%98%D0%AF.03.25.pdf#page=280> (дата звернення: 18.01.2025)
3. Коцур Р., Ковба М. Дослідження впливу війни на психологічне здоров'я дітей: сучасний стан та шляхи подолання негативних наслідків. *Сьогодення і майбутнє: пріоритетні напрями досліджень наукової та освітньої діяльності*: VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Прага, 17-19 лют. 2025 р. Прага, 2024. С. 195-199. URL: <http://dSPACE.puet.edu.ua/bitstream/123456789/14755/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97%20%D0%A1.%D0%9F.%2C%20%D0%9A%D1%83%D1%88%D0%BD%D1%96%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%96.%202025.pdf#page=196> (дата звернення: 18.01.2025)
4. Злишков В. Реакції на травму, структуровані ресурсами соціальної ідентичності. *Психологічні ресурси розвитку особистісної в умовах невизначеності освітнього простору*: збірник матеріалів наук. доп. I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 23 жовт. 2024 р. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. С. 84–89. URL: <http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/20241.pdf#page=82> (дата звернення: 18.01.2025)

5. Потьомка А., Литвинова І. Особливості переживання травматичного стресу дітьми та підлітками. *Сучасні дослідження в науці та освіті: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м.Чикаго, 4-6 квіт. 2024 р.* Чикаго: BoScience Publisher, 2024. С. 295-302. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/MODERN-RESEARCH-IN-SCIENCE-AND-EDUCATION-4-6.04.2024.pdf#page=295> (дата звернення: 18.01.2025)
6. Лавріненко Л. Ментальне здоров'я школярів в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*, 2024. Т. 182, № 26. С. 133-138. URL: <https://doi.org/10.58407/visnik.242624> (дата звернення: 18.01.2025)
7. Кривич І., Олая-Верано В. Психосоціальна підтримка дітей-мігрантів у навчальному процесі. *Європейські гуманітарні студії: Держава і суспільство*, 2023. № 4 (4). С. 105-117. <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2023.4.07> (дата звернення: 18.01.2025)
8. Силкіна С. Соціальна адаптація дітей внутрішньо переміщених осіб в умовах нового поселення. *Освіта та педагогічна наука*, 2022. № 3 (181). С. 69-79. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-3\(181\)-69-79](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-3(181)-69-79) (дата звернення: 18.01.2025)
9. Дереш В. Розвиток адаптаційних можливостей дітей ВПО в умовах війни: вітчизняний досвід. *Педагогічний альманах*, 2023. №54. С. 191-196. URL: <https://doi.org/10.37915/ra.vi54.498> (дата звернення: 18.01.2025)
10. Єнгаличева І. Соціальна адаптація як вид соціальної послуги незахищених категорій населення. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2024. №1(54). С. 48-52. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.48-52> (дата звернення: 18.01.2025)
11. Шеремет А., Руденок А., Бездітна Л. Адаптація дітей ВПО з особливими освітніми та соціальними потребами в умовах нового середовища. *Psychology Travelogs*, 2024. № 4. С. 275-282. URL: <https://doi.org/10.31891/PT-2024-4-26> (дата звернення: 18.01.2025)
12. Lazareva, A., Sikora, Y., Zadorina, O., Rizak, G., Kaminsky, V. (2024). Adapting Curricula to the Needs of the Modern Digital Society in Ukraine. *Futurity Education*, 4(3), 236-252. Retrieved from: <https://doi.org/10.57125/FED.2024.09.25.14> (date of access: 19.01.2025)
13. Боряк О., Шеремет М. Комплексний підхід до здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану. *Inclusion and Diversity*, 2024. С. 10-13. URL: <https://doi.org/10.32782/inclusion/2024.spec.2> (дата звернення: 19.01.2025)
14. Турко Б. Вплив емоційного інтелекту вчителя на створення комфортного інклюзивного середовища в умовах війни. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія*. 2024. № 1 (3). С. 67-73. URL: <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2024-1-10> (дата звернення: 19.01.2025)
15. Бурназова В., Юдіна А. (2024). Психологічна підтримка ментального здоров'я учасників освітнього процесу в Україні в умовах війни. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*, 2024. № 1. С. 136-143. URL: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2024-PP-1-136-143> (дата звернення: 19.01.2025)
16. Лобанова А., Приходько О., Каритка В., Славина Д. Соціальний менторинг в європейському комунікаційному просторі: кейси російсько-української війни. *Соціальні комунікації: теорія і практика*, 2024. № 16(1). С. 111-127. URL: <https://doi.org/10.51423/2524-0471-2024-16-1-9> (дата звернення: 19.01.2025)
17. Туша А., Булут С., Аль-Хендаві М. Сприяння здоровому шкільному середовищу через соціально-емоційне навчання в середній школі: огляд. *Досягнення в медицині, психології та громадському здоров'ї*, 2024. №1(3). С. 156-163. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10900979> (дата звернення: 19.01.2025)

18. Водолазська Т. Соціально-емоційне навчання в системі неперервної освіти. *Імідж сучасного педагога*, 2024. № 6(219). С. 68-71. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6\(219\)-68-71](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6(219)-68-71) (дата звернення: 19.01.2025)
19. Байдик В., Гурська О., Рябініна О. Вплив онлайн-навчання на рівень психологічного комфорту здобувачів освіти. *Наукові перспективи*, 2024. № 11(53). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11\(53\)-1208-122](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11(53)-1208-122) (дата звернення: 19.01.2025)
20. Кривонос О., Котенко О. Використання цифрових технологій в освітньому процесі. *Наука і техніка сьогодні*, 2023. №1(15). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-1\(15\)-161-175](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-1(15)-161-175) (дата звернення: 19.01.2025)
21. Баценко С., Рашевська Н. Змішане навчання: теоретичний аналіз поняття та можливості впровадження в процес навчання в закладах загальної середньої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2024. № 216. С. 92-97. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-92-97> (дата звернення: 19.01.2025)
22. Кочарян В. Інтеграція українських школярів у систему шкільної освіти Австрії. *Юний дослідник*, 2024. №1(2). URL: <https://ojs.iod.gov.ua/index.php/ejd/article/view/31/29> (дата звернення: 19.01.2025)
23. Пометун О. Навчання українських дітей за кордоном: проблеми і рішення. Трансформація освіти в контексті процесів глобалізації: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 17 квіт. 2024 р. Дніпро: Research Europe, 2024. стор. 82-85. URL: <https://surli.cc/lrkwm> (дата звернення: 19.01.2025)